

BOTHÁZI MÁRIA

A KORUNK IFJÚSÁGA

■ Az idén kilencvenéves folyóirat megalakulása óta célul tűzte ki a rugalmas, kortárs, fiatalos kérdésfelvetést, az adott időszak jelenségeinek nyitott és újszerű megvilágítását. A harmadik folyam – a kolozsvári szemle három folyamát különíti el a sajtótörténet: az 1926-os indulástól és 1940. évi megszűnésig tartó elsőt, az 1957-es újraindulástól az 1989-es rendszerváltásig datálható másodikat és az 1990-től ismét megújuló harmadikat – ifjúsághoz kapcsolható lapszámait ekként szorosan kötődnek az egyes korszakok ifjúsági kérdéseivel, ifjúság-problémáikhoz. Ha áttekintjük az elmúlt huszonöt évet, remek szövegekkel és ma is aktuális kérdésfelvetésekkel fogunk találkozni az ifjúságot illetően is – és egyfajta fejlődéstörténetnek is tanúi lehetünk annak kapcsán, hogy milyen lehetett és milyen ma fiatalnak lenni. Hogy melyek azok a társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális sajátságok, amelyek meghatározzák a fiatalság létét, az ifjúság-érzést és -közérzetet, mind jól kiolvashatók a *Korunk*ből. Ha fel kellene vázolnunk a lapból kirajzolódó ifjúságtörténeti ívet, azt mondhatnánk, hogy az a külső világtól a belső világ felé tendál.

A kilencvenes évek elején elsősorban a megváltozott külső körülményekhez történő alkalmazkodás volt a főszerep: az átmeneti évek összeomlásait és felépüléseit az ifjúság saját bőrén tapasztalhatta igen erősen, s ennek lenyomatai mind jelen vannak a lap hasábjain: talán legmarkánsabban az egyetemi építkezés kapcsán – elemzésünkben éppen ezért erre térünk ki alább majd bővebben –, de ehhez kapcsolódóan a piacképes tudás megszerzéséhez, a munkanélküliség témaköréhez,

Stratégiáról beszélni teljesen fölösleges és értelmetlen, ha mindazt, ami velünk történik, a kisebbségi helyzet sorsszerű következményeként éljük meg.

a kilencvenes években igen gyakori jelenséghez, a pályamódosításhoz kapcsolódóan (lásd a *Pályamódosítás és ifjúsági korszakváltás* című, 1996. májusi lapszámot) vagy az ifjúsági életszakasz elhúzódnásához kapcsolódó jelenségkörhöz (lásd az 1998. júniusi *Ifjúsági kultúrák – ifjúsági életstratégiák* című lapszámot). A kétezres évek közepétől aztán – bizonyára nem véletlenül – a intézményektől az individuum felé kezd fokozatosan fordulni ebben a kontextusban a *Korunk*. Míg 2004-ben (erről bővebben egyetemi lapszámelemzésünkben szólnunk) a Bologna-folyamatról szólva a szerkesztőség ismét körüljárja az egyetemi építkezés témakörét, 2005 novemberére már a pályázás témaköre kerül fókuszba, igencsak provokatív témafelvetéssel: *Pályázó ifjúság – megélhetési pályázások* címmel. A lapszám persze több szempontból is rávilágít a pályázati kultúrára és stratégiára, amely az ifjúsági korszakváltás és az ifjúsági életminőség újabb tartozéka. Az említett témakörök után – amelyek mindegyikét Cseke Péter szerkesztésében mutatja be a kiadvány – aztán a kétezres évek második felétől talán könnyedebbné nevezhető, bár az adott időszakban ugyanannyira meghatározó kérdések köszönnek vissza a hasábokról, például a divat, a plázavilág, a szubkultúrák, a fiatal „kutatóság”, a kamaszkor kérdései, a fesztivál-kultúra problematizálásával.

Az egyetem tükröződései

■ Az egyetemi képzés, a felsőoktatás kérdésköre érthető módon legmeghatározóbban akkor kap helyet a *Korunkban*, amikor a romániai magyar nyilvánosságban is hangsúlyos téma volt az egyetem: a lapszámok a külvilágban zajló események első-sorban elméleti reflexióit összegzik. Az egyetem-témát négy, egymástól jól elhatárolható beszédmódban közelíti meg a lap: egyrészt az egyetemet mint olyant tudományos, történeti-filozófiai szempontból vizsgálja, másrészt a jelen erdélyi helyzetére fókuszálva az önálló magyar egyetemet érintő diskurzusokat hozza be. Harmadrészt a Bolyai Egyetem történetére, illetve az erdélyi magyar egyetemi építkezés múltjára világít rá, és negyedrész a nagyvilág, elsősorban a nyugati országok kortárs egyetemi életébe nyújt betekintést ott tanító magyar ajkú tanárok vagy ott tanuló erdélyi ösztöndíjasok segítségével. Ezek a szempontok minden egyetem-számban visszaköszönnek az elmúlt negyedszázadban. (Összesen négy lapszámról van szó, 1990 és 2004 között.)

Számomra elsősorban a második kategória – tehát az erdélyi magyar egyetemhez kapcsolódó – témafelvetései tűntek a leginkább érdekesnek, arra összpontosítva tekintem át a releváns lapszámokat, de nyilván említést teszek a másik három témakörbe sorolható anyagokról is. 2004 óta kifejezetten egyetemi, tematikus lapszámot nem adott ki a szerkesztőség – pedig talán érdemes volna ismét körüljárni a témát, hiszen önismeretünk, fejlődéstörténetünk élesebb megvilágítást kaphatna általa; a Bologna-folyamat hozadékai például több mint egy évtized távlatából már talán igen érdekes következtetésekhez vezethetnének el bennünket.

Anyanyelv, Bolyai

■ Az *Anyanyelvi oktatás* című lapszámban esik szó először az erdélyi magyar egyetem igényéről (1990. 9). Átfogó, világosan körüljárt, optimista cikket közöl a témában a Balázs Sándor filozófus, egyetemi tanár, az önálló magyar egyetem ügyének képviselőjéért alakult Bolyai Társaság első elnöke.¹ Az írásból kiderül, igen erőteljes csatározások borzolják a kedélyeket a Bolyai Egyetem újraindítása körül, de a pro és kontra érvek még elsősorban a többség–kisebbség törésvonal mentén ütköznek. Balázs nemsokára remélhető realitásként tekint az egyetemre, amely rövidesen megha-

tározó jelentőségű lesz Európa legnagyobb kisebbségének elitképzésében. Olyan Bolyai Egyetemet képzel el, „amelyen kisebbségtudományban jártas szakembereket adunk Európának, egy nemzetközi főiskolát, ahova eljöhetnek külföldiek is tanulni, ha ilyen szakképesítést akarnak kapni. Itt akár »laboratóriumi kísérleteket« is végezhetnénk arra nézve, mit jelent a kisebbségi életforma. Meggyőződésünk szerint egy ilyen egyetem léte adva van nálunk, kisebbségi múltunk kitermelt belőlünk annyi élettapasztalatot, hogy ebben az alig elismert tudományágban előadóként katedrára merészkedjünk.”² Úgy gondolja, hogy az egyetem megteremtése csakis Kolozsváron lehetséges, itt képzelhető el ugyanis az egyetem működéséhez szükséges öt alappremissza – az oktatás emberi anyaga, tárgyi feltételek, kedvező szellemi légkör, hagyományok, nemzetközi támogatás – megteremtése. Úgy látja, az események természetes menete az lesz, hogy „előbb kiharcoljuk a Bolyait magunknak Kolozsváron és Marosvásárhelyen, majd az anyaegyetemről leválnak és önállósulnak az egyes fakultások, részlegek, ezek a »szülői« gondoskodással felcseperednek, s önálló felsőfokú anyanyelvű intézményekké érlelődnek”.³

A lapszám az erdélyi magyar nyelvű orvosképzés gondjaival is foglalkozik. Brassai Zoltán tanulmánya⁴ igen fontos része az 1990-es kiadványnak, hisz történetiségbe helyezett áttekintést nyújt az anyanyelvű orvosképzés elsorvasztásáról: míg 1965/66-ban a Marosvásárhelyi Orvosi Egyetem magyar tagozatán tanuló diákok az összdíáklétszám 91 százalékát tették ki, addig 1984/85-ben 50, 1987/88-ban 35 és 1988/89-ben 29 százalékos ez az arány. Brassai rámutat arra, hogy az ország hat orvosi fakultására felvett magyar diákok részaránya mindössze 2 százalék.⁵ A szerző két, a 24. órában meghozandó intézkedést sürget: egyrészt a magyar diákság körében kialakuló kivándorlási láz megfékezését, másrészt az anyanyelvű beiskolázási adatok és oktatási keretek biztosítását.⁶

A középkori egyetemi értelmiség szerepét, az egyetem akkori lényegét és a politika viszonyát vizsgálja Jaques le Goff tanulmánya,⁷ az erdélyi egyetemi múltat eleveníti fel Mészáros István, aki Apáczai 1658-as egyetem tervéről ír.⁸ A Cambridgeben oktató Gömöri György a hétszázéves múltra visszatekintő egyetem belső életébe, működésébe, sajátosságaiba nyújt betekintést.⁹

Térben és időben

■ Az önálló erdélyi magyar egyetem kérdéskörében két vitára sarkalló írás jelenik meg az 1992-es januári egyetem számban (*Egyetem térben és időben*). (Végül vita nem alakul ki a *Korunkban*, a *Helikon* irodalmi lap, majd főképp a *Szabadság* napilap hasábjain jelennek meg egymásnak feszülő érvek.) Az egyik Cs. Gyimesi Évának a PEN 56. bécsi kongresszusára készített szövege,¹⁰ amely szerint „indokolatlan az a pánikszerű türelmetlenség, ami a mostanában folyó Egyetem-vitában fel-fellobban”. Úgy véli – többes szám első személyben ír – illúzió volt a Bolyai Egyetem újrakialakulását biztosra vevő lelkesedés, hiba volt megígérni, hogy az egyetem hamarosan létrejön. Az írásból érezhetően az derül ki, ekkor még Cs. Gyimesi számára is csakis az önálló egyetem jelentheti a végső, elfogadható megoldást, ám addig is alternatív megoldások keresését, a meglévő formákban lévő lehetőségek kihasználást tartja elsőrendű fontosságúnak, és nagyobb nyitottságra kéri az érintetteket. „Ez az elzárkózás a másféle lehetőségektől, úgy vélem, nem szolgálja az Egyetem ügyét. A közös egyetemi keretek átmeneti kihasználásáról lemondani pedig egyenesen káros. Félő, hogy a Bolyai Társaság ideológiát teremtett abból, hogy nem működik együtt a Babeş–Bolyai Egyetemmel. Vajon szabad-e növelni ezzel is azt a bizalmatlanságot, amit egyesek a mi irányunkban táplálnak? Vajon megengedhet-e, hogy bekövetkezék az a helyzet: miközben a nyugati egyetemekkel együttműködünk, a város két

egyeteme között ne legyen semmiféle kapcsolat? Sajnos, a jelenlegi állapotok egy ilyen helyzet lehetőségeit is hordozzák.”¹¹

Balázs Sándor a Bolyai Egyetem újraindításának szükségességéről és módjáról szóló, fentebb idézett írására reagál a *Szorító* rovatban Király András diák,¹² aki a rendkívül provokatív „Kit érdekel a Bolyai Egyetem sorsa?” kérdéssel indít. Valószínűnek tartja ugyanis, hogy – mivel (szerinte) kevesen beszélnek róla, még kevesebben tesznek fel kérdéseket, és ennél is kevesebben cselekednek – csak egy szűk réteget érdekel az egyetem. Úgy véli, a Bolyai Társaság nyilatkozataiban csak merő általánosságokat találunk, és „sokkal többről van itt szó, mint csupán egy oktatási intézmény létéről vagy nemlétéről”. Politikai-ideológia-nemzeti indulatokat lát az egyetem-ügy mögött, és azt írja: akkor lesz Bolyai Egyetem, ha megérdemli majd a honi magyar társadalom, ha felnő az egyetem eszméjéhez. „Amíg meg nem jelennek a társadalom szervezésének első jelei, és nem érzékelhető, hogy egy visszafordíthatatlan folyamatról van szó, addig nem érdekel, hogy mi történik a Bolyai Egyetemen. Léte politikai és ideológiai győzelmet jelentene, amitől ez a kőeső elverte kert nem lenne otthonosabb a mai otthontalanságot sugárzó provinciánál” – szögezi le kemény hangvételű kritikájában.

A diákvéleményeknél maradvá: kilátástalan, tehetetlenül egy helyben toporgó, elmaradott, rossz hangulatú, otthontalan egyetem-kép bontakozik ki Szabó Ágnes Kinga, Szabó Mátyás és Szilágyi László ankétjából,¹³ amely a BBTE jelen helyzetére, kínálatára, színvonalára kérdez rá. Az 1991/92-es tanév kolozsvári egyeteméin a „tanár az atyáuristen, a diák egy nagy senki”,¹⁴ a mezőgépeszeti szakon az évfolyam fele úgy megy át a vizsgákon, hogy visz a tanároknak, tizenhárom embernek egyetlen mikroszkóppal kell dolgoznia a kémián, a gépészmérnökin csak elméleti tudást szereznek a diákok, így, amikor munkába állnak, a munkások általában többet tudnak náluk. A diákvéleményekből a kilátástalanság tükröződik („minek tanuljak, ha úgy sincs értelme?”), és mindenhol borúlátásra, pesszimizmusra okot adó körülményekkel találkozunk a kolozsvári magyar egyetemista.

Az 1992-es lapszám igen fontos tanulmánya a Szabédi László és a Bolyai Egyetem kapcsolatáról szóló – Kántor Lajos leveleket, korabeli dokumentumokat (köztük Szabédi 1959. áprilisi búcsúlevelét), hivatalos közleményeket tesz közzé a lebilincselő és ugyanakkor felkavaró írásban, amely egy kor embertelen és egy ragyogó elme emberi arcát villantja fel az olvasó előtt.¹⁵

Lapbemutató összefoglalónkban szintén a súllyal bíró közlések közt említhető Karl Jaspers egyetem-tanulmányának a behozása a lapba – a tanulmány, amely az egyetem lényegét, funkcióját, feladatát, küldetését vizsgálja, a leghivatkozottabbak közé tartozik e témában, s a továbbiakban a témában véleményt kifejtő erdélyi magyar szerzők is gyakorta nyúlnak vissza hozzá.

A remény éve

■ 1992 sötét pesszimizmusa után egyetem-ügyben reménnyel teli 1997-es év köszön vissza a *Korunk* hasábjairól. Az az évi 4., *Egyetem Kolozsvárt* című lapszám élén Horváth Andor bizakodva jelenti ki: könnyen lehet, hogy az 1997-es év úgy vonul be majd a történelembe mint a magyar egyetemi oktatás rendezésének éve. Az optimizmusra az ad okot, hogy a lapszám megjelenése előtt pár héttel, 1997. márciusában mind az államelnök, mind a miniszterelnök kijelentette: elismerik a magyar kisebbség jogát önálló egyetem létesítésére, és mindaddig, míg ez az intézményes keret megszületik, zöld út áll az önálló magyar tagozatok létrehozása előtt. „Ez a cselekvés órája. Követjük a fejleményeket – várjuk a végeredményt” – sommáz a győzelem és kihívás izgalmaról tanúskodó rövid mondataiban Horváth.¹⁶

Elemzésem szempontjából a fentebb említettekhez képest jóval erősebb lapszámot hoz ki 1997-ben a szerkesztőség, amelyben 13, az önálló magyar egyetem ügyét megvilágító írás lát napvilágot. Pro és kontra érvek egyaránt helyt kapnak az oldalon, mint ahogy a műfaji sokszínűség is: tanulmány, riport, publicisztika, interjú, tudósítás, lapszemle és recenzió is rávilágít a témára.

A tanulmányok élén Veress Károly igen értékes írása,¹⁷ az egyetemről szóló vita diskurzuselemzése áll, amely mintegy keretbe foglalja, egyszersmind útjára bocsátja a laptest további részeit. A kortárs romániai magyar kultúrában az egyetem problémával kapcsolatban szerinte három diskurzusváltozat különíthető el: a politikai, a szakmai és az ideológiai mezőben zajló. Az első az egyetem kérdését politikai-jogi problémaként veti fel, és politikusok vagy velük közvetlen kapcsolatban álló szakemberek között jön létre. A második az egyetemi oktatók körében bontakozik ki, és elsősorban szakmaiak, a intézményi-szervezeti keretekre vonatkoznak. Az ideológiai mezőben létrejövő diskurzusok jellemzője, hogy a beszélés a valós történések helyébe kerül, és a egyetemlétesítés imperatívuszát helyezik mindenek fölé.

Veress tanulmányát követően Andrei Marga nézőpontja kap helyet a lapban az egyetemi reform tapasztalatairól,¹⁸ majd a magyar nyelv a kolozsvári egyetemen betöltött státusának elemzésével¹⁹ mintegy bevezetést nyer az önálló magyar egyetem kérdése, amellyel több szempontból több írás is foglalkozik.

Esszéjében Péntek János megállapítja, a magyar nyelv és a magyar nyelvű oktatás státusa a kolozsvári egyetemen valamelyest változott 1989 után, „a magyar nyelv a törvényesség sáncain belül került ugyan, de továbbra is alárendelt helyzetben maradt”. Rámutat: egyetem, amely egyre inkább többnyelvű lesz, sokkal nehezebben válik kétnyelvűvé. Továbbra is jelen van „a hungarofóbia nyilvános gesztusokban, elutasításokban éppúgy, mint a mentalításban, a tudat álcázott, mélyebb rétegeiben. Az oktatói testület jelentős része el sem tudná képzelni az igazi kétnyelvűséget, és azt az oktatási törvényre épülő szabályozás sem teszi lehetővé.” Péntek úgy véli, akkor is szükség volna önálló állami magyar egyetemre, ha a helyzet minden szempontból kifogástalan volna, hiszen „a középiskolai oktatás arányai alapján túl kevés magyar fiatal jut be az egyetemekre, a bejutottaknak pedig csak mintegy egynegyede tanulhat anyanyelvén”.²⁰

Más véleményen van és saját, fentebb idézett 1992-es vélekedését is némiképp megváltoztatta 1997-re Cs. Gyimesi Éva,²¹ aki aggályokat fogalmaz meg egy autonóm intézménnyel szemben. Úgy látja, az egyetem tervezői „politikuskok, laikusok, különféle foglalkozású, becsvágyó szervezők”, és igen ritkán szólalnak meg az ügyben maguk az érintettek: a tanárok és a diákok. Ő egy két- vagy többnyelvű egyetemmodellt képzel el, egy közös kolozsvári egyetemet, megosztott önkormányzatokkal, amely egyedülálló lenne a térségben, amolyan eszményi kelet-európai modell: „a régióbeli nemzetek egymásrataltságának szimbóluma”.²² „El kell döntenünk – írja – hogy ez az intézmény, a közös Egyetem Bolyai része, amit már javában építetünk, a *korszerű ismeretszerzés* forrása lesz-e, vagy a román kollegákhoz képest is folytonosan lemaradva a tegnapi, gyorsan avuló eredmények anyanyelvű párlatát fogja nyújtani. Továbbá: sikerül-e lépést tartanunk a *tudományos fejlődéssel*, és egyszersmind jó, hivatástudó *tanárokat képezniünk?*”²³

Cs. Gyimesi egyetem-elképzelése után a másik oldal is helyet kap a lap hasábjain: Tonk Sándor a kolozsvári magyar tudományegyetem ügyében a Bolyai Társaság 1997. március 8-i közgyűlésén elhangzott felszólalásának írott változata.²⁴ Ebben Tonk kifejti, a magyar nyelvű egyetemi oktatás megtűrt jellege miatt nem lehet versenytársa a román nyelvűnek. Három érvet hoz fel az önálló egyetem mellett: általa jobban felkészült diákok kerülhetnének ki a padokból, ugyanakkor a román nyelvű oktatás javára is szolgálna az a kihívás, amit az intézmény jelentene. Másodsorban

minőségileg új, az egyenlő partnerek közötti kapcsolat alakulhatna ki általa a román kollégákkal, a román tudomány munkásaival, harmadsorban pedig a középiskola oktatás minősége javulna a jobb képzés következtében kikerülő tanároknak köszönhetően. „Most már túl vagyunk azon, hogy azt tegyük, amit lehet. Most itt az ideje annak, hogy azt tegyük, amit kell. [...] létre kell hozni és működtetni kell Kolozsváron a magyar tudományegyetemet.”²⁵

Az egyetem-szám igen fontos tanulmánya a Magyarai Nándor László és Péter László által az egyetem-téma kapcsán készített közvélemény-kutatás eredményeit bemutató írás,²⁶ melynek végső következtetése szerint: „a) a diákok abszolút többsége (93%) különféle okokból elégedetlen a jelenlegi magyar nyelvű oktatással; b) az egyetemi hallgatók véleménye megosztott, illetve ők maguk is tanácstalanok az egyetemi reform különféle lehetséges alternatíváit illetően (49% valamilyen önálló egyetemszervezési formára szavazna, míg 51% nagyobb önállóságot kíván a BBTE keretein belül a magyar nyelven folyó oktatásnak.”²⁷ Ezt a felmérést többen támadják a nyilvánosságban, tendenciózusnak nevezve azt – s ez újabb vitákat szül az erdélyi magyar nyilvánosságban. Az egyetem-vita áttekintését segíti Székely Kriszta összefoglalója.²⁸

A mi Bolognánk

■ Hét évvel később, 2004 novemberében a *Bologna, Kolozsvár – Egyetemi szerkezetváltás* című lapszámomban az utóbbi másfél évtizedre visszatekintve, az időszak látványos egyetemi expanziójára reflektál a szerkesztőség, annak pozitívumaira és hátulütőire egy új egyetemi szerkezetváltás, a bolognai folyamat kapcsán. A szembenézés a Bologna-folyamat kihívásaival óhatatlanul hozza a kérdést az Európai Unió távlatában versenyképes lesz-e majd a romániai magyar felsőoktatás? A lapszám fülszövegében Cseke Péter úgy fogalmaz, a megoldáskereső törekvések közül pillanatnyilag alighanem az a legígéretesebb: kössön a magyar és a román kormány egy olyan egyezményt, amely szerint egyenlő mértékben támogatnák egy Európában versenyképes romániai magyar egyetem konszolidációját.

A folyamat megértését a laptest vezető tanulmányai járják körül, bevezetesként a Pécsi Tudományegyetem tanára, Bókay Antal *A posztmodern egyetem kapujában* című cikkében az egyetemi eszme paradigmaváltását, a modern egyetem két változatát mutatja be, felvillantva a rendelkezés leginkább egyértelmű és kézzel fogható részeit. A *Miért Bologna? És hogyan?* című cikkében Néda Árpád, a BBTE oktatója abból indul ki, hogy az egyetemi képzés világviszonylatban válságba jutott – bár nem annyira, mint nálunk –, és a megoldáskeresés természetes következményei a különböző intézkedések, köztük a híressé vált Bolognai Nyilatkozat is. Ennek lényegét Néda világosan és alaposan összegzi – egyébként megállapítható, hogy aki ekkoriban ezt a Korunk-lapszámot felütötte, átfogó és érthető képet kaphatott a sokat vitatott intézkedés-csomagról – megjegyezve, hogy „a mostani felsőoktatási rendszerünk tudományt »reprodukáló gépeket« képez és nem a tudomány művelőit”. Ugyanakkor rávilágít arra, hogy az alkalmazás mikéntje viszont megannyi kérdést vet fel a honi körülmények ismeretében: több sajátos szempontot figyelembe kell tehát venni, ezeket is felvillantja a tanulmány. Ugyanezt a gondolatmenetet folytatja egyetemspecifikus kontextusban a *Bologna-folyamat a Babeş-Bolyain* című cikkében a BBTE egyetemi tanára, Nagy László is, a folyamat legtöbbször mediatizált és legvitatottabb célkitűzést – amely az oktatás kétszintes felépítését próbálja meg általánossá és egységesé tenni – és annak következményeit vizsgálva.

A korábbi lapszámok ismeretében ebben az elemzési keretben különösen érdekes Kása Zoltán, akkor még a BBTE-n oktató egyetemi tanár *Egyetemépítési kudarcaink*

című írása, amelyben a szerző arra keresi a választ: „miért volt sikertelen [...] minden próbálkozásunk? Miért sikerült ez Szlovákiában – és nem sikerült nálunk?”²⁹ Az elmúlt évek történéseinek felvázolásakor igen erős felütéssel indít: „A kilencvenes évek legelején olyan volt a hangulat, hogy semmi esélye sem lehetett annak gondolatnak, amely nem teljes, minden szakot magában foglaló intézményként képzelte volna el az önálló magyar egyetemet. Ma már látszik, hogy ez lett volna a jó megoldás. De akkor egy ilyen gondolat túlságosan eretneknek tűnt, ezért nyíltan ezt senki sem vállalta, legfőnebb baráti társaságban, de még ott is vitákat váltott ki.”³⁰ Szól a politikum kudarcairól és befolyásolhatóságáról is (itt egy pillanatig kitér arra is, hogy a politikum tettekbeli határozatlanságára befolyással volt köztisztelőben álló egyetemi tanár is, talán több is), leszögezve: „bármikor, amikor erőteljesebben előtérbe került az önálló magyar egyetem ügye, akkor mindig az volt a kérdés: miért éppen most? Miért gondolja az, aki felvetette, hogy az a megfelelő pillanat a cél eléréseért?”³¹ A 2004-es helyzetet eléggé kilátástalannak látja, számára az tűnik megoldásnak, ha az EMTE alakul át állami egyetemmé.³²

Rendkívül érdekes elemzésében eléggé zord képet vázol fel Péntek János is *A romániai magyar felsőoktatás helyzete és kilátásai* című írásában. A jelen, azaz a 2000-es évek elejének helyzetét bemutatva ismételtelen kudarcnak és hiánynak nevezi, hogy nem sikerült létrehozni az önálló magyar állami egyetemet, s bár kétségkívül dicséretes a színes kínálat és az európai tendenciák megérkezése tájainkra, intézményhálózatunk folyamatos bizonytalanságban és kiszolgáltatott helyzetben van. Ugyanakkor „a felsőoktatás látványos expanziójával párhuzamosan a magyar közoktatás folyamatos regresszióban van”,³³ ennek okairól is beszél. Rávilágít arra, hogy az intézményhálózat látványos bővülése, differenciálódása és diverzifikálódása ellenére szakválaszték tekintetében a magyar nyelvű felsőoktatás továbbra is „rendkívül szűk és torz, egyoldalú”. A jövőképről és a lehetséges stratégiákról szólva a nyelvész-professzor úgy véli, hogy a romániai magyar felsőoktatás helyzetét csak együtt lehet és érdemes fejleszteni. Zárásként pedig egy rövid részlet a tanulmányból: „Stratégiáról beszélni teljesen fölösleges és értelmetlen, ha mindazt, ami velünk történik, a kisebbségi helyzet sorsszerű következményeként éljük meg. A tervezésben már eleve ajánlatos elkülöníteni a viszonylag autonómként kezelhető problémákat (például a minőség kérdését) azoktól, amelyek országos oktatáspolitikai rendezést igényelnek, és azoktól is, amelyek a még általánosabb európai és integrációs folyamatokból adódnak. Ez azt is jelenti, hogy a felelősséget nem ruházhatjuk át folyamatosan másokra.”³⁴

■ JEGYZETEK

1. Balázs Sándor: *Egyetem és élettere*. Korunk 1990. 9. sz. 1131–1136.
2. I. m. 1133.
3. I. m. 1136.
4. Brassai Zoltán: *A magyar nyelvű orvosképzés gondjai*. Korunk 1990. 9. sz. 1193–1197.
5. I. m. 1196.
6. I. m. 1197.
7. Jaques le Goff: *Az egyetemi értelmiség és a politika – a középkorban*. Korunk 1990. 9. sz. 1126–1130.
8. *Egy régi álom mai tanulságai (Apáczai egyetem-terve 1658-ból)*. Korunk 1990. 9. sz. 120–1208.
9. Gömöri György: *Vázlat a mai Cambridge-ről*. Korunk 1990. 9. sz. 1173–1174.
10. Cs. Gyimesi Éva: *Töprengés vita-szünetben*. Korunk 1992. 1. sz. 83–84.
11. I. m. 84.
12. Király András: *Köeső*. Korunk 1992. 1. sz. 115.
13. Szabó Ágnes Kinga – Szabó Mátyás – Szilágyi László: „Mintha mindenki takaréklángon élne” – Diákvélemények az egyetemről. Korunk 1992. 1. sz. 58–65.
14. I. m. 60.
15. Kántor Lajos: *Szabédi egyeteme*. Korunk 1992. 1. sz. 42–57.
16. Horváth Andor: *Egyetem kerestetik*. Korunk 1997. 4. sz. 3–5.
17. Veress Károly: *Az egyetem filozófiájáról*. Korunk 1997. 4. sz. 3–5. 6–19.
18. Marga, Andrei: *Az egyetemi reform tapasztalatai*. Korunk 1997. 4. sz. 20–29.
19. Péntek János: *A magyar nyelv státusa a kolozsvári egyetemen*. Korunk 1997. 4. sz. 30–35.

20. I. m. 34.
21. Cs. Gyimesi Éva: *Sok a tervező, kevés a pallér*. I. m. 45–55.
22. I. m. 51.
23. I. m. 52.
24. Tonk Sándor: *Itt az ideje annak, hogy azt tegyük, amit kell*. *Korunk* 1997. 4. sz. 56–69.
25. I. m. 59.
26. Magyarai Nándor László – Péter László: *Az egyetemről magyar diákszemmel*. *Korunk* 1997. 4. sz. 112–119.
27. I. m. 119.
28. Székely Kriszta: *A Bolyai-vita a Szabadságban*. *Korunk* 1997. 4. sz. 144.
29. <http://korunk.org/?q=node/8&ev=2004&honap=11&cikk=7689> – letöltve: 2016. ápr.1
30. Uo.
31. Uo.
32. Uo.
33. Uo.
34. Uo.

